

Những yêu cầu và nguyên tắc phát triển báo chí – truyền thông trong kỷ nguyên mới

Ngày nhận bài: 18/07/2025 | Ngày phản biện: 25/07/2025 | Ngày xuất bản: 05/08/2025

Tác giả: Trần Thị Hoa Mai (Học viện Báo chí và Tuyên truyền)

Tóm tắt: Kỷ nguyên mới đặt ra những thách thức mới cho báo chí – truyền thông Việt Nam. Đã có một sự thay đổi rõ nét về khái niệm, mô hình tổ chức, nội dung và mối quan hệ với công chúng dưới tác động của công nghệ số. Trong quá trình đó, vai trò định hướng xuyên suốt của Đảng trong phát triển báo chí cách mạng, nhất là trong giai đoạn 2006–2025 là đặc biệt sâu sắc. Trên tinh thần đó, bài viết đề xuất các yêu cầu cấp thiết và ba nguyên tắc cốt lõi nhằm phát triển nền báo chí – truyền thông chuyên nghiệp, nhân văn, hiện đại, góp phần xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong bối cảnh mới.

Từ báo chí truyền thống đến báo chí số và sự tích hợp báo chí – truyền thông

Trong Từ điển Tiếng Việt Hoàng Phê (xuất bản lần đầu năm 1988), báo được định nghĩa là “Xuất bản phẩm định kỳ in trên giấy khổ lớn, đăng tin, bài, tranh ảnh để thông tin, tuyên truyền” và báo chí là “báo và tạp chí, xuất bản phẩm định kỳ (nói khái quát)”⁽¹⁾. Trong bối cảnh lúc bấy giờ, báo chí chỉ được hiểu là báo in và tạp chí. Nhưng rất nhanh chóng sau đó, các loại hình báo chí khác xuất hiện (phát thanh, truyền hình và báo mạng điện tử) đã làm thay đổi định nghĩa về báo chí. Luật Báo chí Việt Nam (2016) (chương 1, điều 3) định nghĩa, báo chí là “sản phẩm thông tin về các sự kiện, vấn đề trong đời sống xã hội thể hiện bằng chữ viết, hình ảnh, âm thanh, được sáng tạo, xuất bản định kỳ và phát hành, truyền dẫn tới đông đảo công chúng thông qua các loại hình báo in, báo nói, báo hình, báo điện tử”. Định nghĩa này phù hợp mô tả báo chí trên các kênh phát hành truyền thống từ trước cách mạng công nghệ 4.0.

Những năm gần đây, cùng với sự phát triển của cách mạng khoa học công nghệ và bối cảnh chuyển đổi số quốc gia, báo chí đã trải qua những thay đổi lớn trong quá trình sản xuất và phân phối tin tức. Các công nghệ như Trí tuệ nhân tạo (AI), Dữ liệu lớn (Big Data), Internet vạn vật (IoT) và Điện toán đám mây (Cloud Computing) xuất hiện và được ứng dụng trong hoạt động báo chí. Ngoài các kênh truyền thống, báo chí xuất bản trên các nền tảng số và mạng xã hội, nhằm đáp ứng nhu cầu thông tin trên các thiết bị số của công chúng, đặc biệt là công chúng trẻ. Tính định kỳ của báo chí cũng đã bị phá vỡ trong nhiều phương thức xuất bản hiện đại. Tính tương tác của báo chí cũng tăng rất nhiều so với trước đây, dựa vào các tính năng công nghệ mới. Bên cạnh khái niệm báo chí truyền thống, xuất hiện khái niệm báo chí số.

Báo chí số có nội hàm rộng hơn so với báo điện tử là thuật ngữ đã xuất hiện trước đó. Nếu báo điện tử được hiểu là loại hình báo chí thực hiện trên môi trường mạng (hình thức truyền tải), thì báo chí số bao hàm cả quy trình sản xuất, phân phối, tương tác với độc giả được thực hiện bằng công nghệ số. Theo Đinh Thị Thu Hằng, “báo chí số (digital journalism) bao hàm cách hiểu rộng về báo chí hoạt động dựa trên nền tảng số, gồm tổng thể các loại hình, không chỉ báo mạng điện tử mà cả truyền hình số và phát thanh số⁽²⁾. Hai thuật ngữ đa phương tiện và đa nền tảng cũng được sử dụng nhiều trong hoạt động của báo chí số, trong đó đa phương tiện được hiểu là “truyền thông tin, làm báo bằng nhiều phương tiện, như viết, nghe, nhìn, truyền tin trực tuyến (real time) đem lại sự sống động cũng như thông tin trung thực nhất”⁽³⁾ và đa nền tảng được hiểu là báo chí “không chỉ sản xuất nhiều định dạng nội dung mà còn phải phân phối một cách tối ưu trên nhiều nền tảng khác nhau như website, ứng dụng di động, YouTube, TikTok, podcast và mạng xã hội”⁽⁴⁾. Như vậy, có thể thấy, báo chí đã có một sự thay đổi lớn cả về công nghệ, cấu trúc sản phẩm và chiến lược tổ chức, phát hành.

Báo chí và truyền thông vốn là hai lĩnh vực có những điểm tương đồng và khác biệt nhưng gần đây được nhắc tới như một khái niệm tích hợp. Lý do của sự tích hợp này cũng là từ xu hướng hội tụ trong lĩnh vực thông tin, truyền thông. Trong chuyển đổi số, nhiều cơ quan báo chí và truyền thông không còn tổ chức sản xuất các sản phẩm báo in, phát thanh, truyền hình một cách riêng rẽ theo các qui trình kỹ thuật cũ. Công nghệ đã tạo ra tiền đề và các điều kiện cần thiết cho việc tích hợp, tối ưu hóa sản xuất và phân phối nội dung, kéo theo sự thay đổi về tổ chức. Các tòa soạn hội tụ ra đời, các

sản phẩm đa phương tiện xuất hiện, và hệ sinh thái truyền thông đa nền tảng hình thành. Không những thế, thông qua các nền tảng mạng xã hội, công chúng có thể tham gia ngày càng sâu rộng hơn vào hoạt động báo chí và truyền thông, sáng tạo và chia sẻ không giới hạn. Tóm lại, nội hàm của “hội tụ” ở đây bao hàm cả các thành tố kỹ thuật, nội dung, văn hóa và tổ chức.

Ở Việt Nam, xu hướng tích hợp các loại hình báo chí – truyền thông, sản xuất nội dung số, đa phương tiện, đa nền tảng ngày càng trở nên rõ nét trong những năm gần đây. Trong dịp kỷ niệm 100 năm Báo chí Cách mạng Việt Nam, báo Nhân dân đã thực hiện bài tổng quan các giai đoạn của Báo chí Cách mạng, trong đó phân chia 6 giai đoạn theo các đặc điểm lịch sử nổi bật: 1925 – 1945; 1945 – 1954; 1954 – 1975; 1975 – 1986; 1986 – 2005; 2006 – 2025. Trong đó giai đoạn 2006 – 2025, theo Đinh Thị Thu Hằng, Nguyễn Thị Thu tổng kết: “Giai đoạn 2006–2025 chứng kiến sự phát triển đột phá của công nghệ thông tin và truyền thông, đặt báo chí Việt Nam trước những thay đổi sâu sắc cả về môi trường hoạt động, mô hình sản xuất và vai trò xã hội. Từ năm 2010 trở đi, sự phổ biến của Internet, smartphone và mạng xã hội đã làm biến chuyển hoàn toàn cách báo chí tiếp cận công chúng. Các hình thức truyền thông truyền thống (báo in, phát thanh, truyền hình) buộc phải chuyển mình sang nền tảng số, áp dụng mô hình tòa soạn hội tụ, sản xuất nội dung đa định dạng (text, video, podcast, infographic) và phân phối qua đa nền tảng (web, app, mạng xã hội, YouTube, TikTok...)”⁽⁵⁾.

Nhận định này cho thấy, trong bối cảnh kỹ thuật công nghệ số, báo chí và truyền thông đang tạo thành một hệ sinh thái thông tin liên thông, phù hợp với sự tiếp nhận và tham gia của công chúng, đóng vai trò quan trọng trong việc định hình nhận thức công chúng và phát triển xã hội.

Như vậy, đã có một sự thay đổi toàn diện cả trong tư duy làm báo và sự tiếp nhận của công chúng, trong bối cảnh mới hiện nay, bối cảnh của toàn cầu hóa, của những thành tựu công nghệ thông tin, và sự vươn mình của dân tộc.

Sự chỉ đạo, định hướng của Đảng đối với phát triển báo chí – truyền thông trong kỷ nguyên mới

Trong thực tiễn, từ kỷ nguyên mới (new era) thường được sử dụng trong bối cảnh xã hội có những thay đổi lớn lao, có tính chất toàn diện, triệt để, hoàn toàn khác biệt với quá khứ, và những qui tắc cũ không còn sử dụng được nữa. Trong bối cảnh toàn cầu hiện nay, khái niệm kỷ nguyên mới (new era) được nhắc tới trong sự tương đồng với kỷ nguyên số (The new digital era). Công nghệ số đã bắt đầu phát triển từ thập niên 1970, với máy tính, phần mềm, viễn thông và internet, đã có những tác động lớn đối với cách thức vận hành của xã hội, được gọi là cuộc cách mạng công nghiệp 3.0. Tiếp đó, đến đầu thế kỷ 21, công nghệ phát triển lên một trình độ mới, với sự xuất hiện của trí tuệ nhân tạo, dữ liệu lớn, Internet vạn vật và tự động hóa thông minh, làm mờ ranh giới giữa vật lý, số hóa và sinh học, và từ những thay đổi mạnh mẽ đó, thuật ngữ cách mạng công nghiệp 4.0 xuất hiện và đã được thừa nhận vào khoảng đầu thập niên 2010. Tóm lại, có thể thấy kỷ nguyên mới có thể bắt đầu ở một mốc thời gian không xác định chính xác ngày tháng, nhưng thực sự được công nhận khi mọi đặc điểm của nó trở thành phổ biến, định hình rõ nét và có tác động đến mọi lĩnh vực xã hội.

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và những đặc thù riêng của mình, Việt Nam cũng đồng thời bước vào kỷ nguyên vươn mình của dân tộc. Thuật ngữ kỷ nguyên vươn mình của dân tộc xuất hiện lần đầu trong phát biểu của Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm, tại Phiên họp thứ 4, Ban Chỉ đạo Tổng kết 40 năm Đổi mới, ngày 22/8/2024. Trong phát biểu đó, Tổng Bí thư Tô Lâm đã nhấn mạnh rằng, cần thống nhất nhận thức về bối cảnh mới đang mở ra kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam sau 40 năm tiến hành công cuộc Đổi mới⁽⁶⁾. Tháng 11/2024, tại Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh, Giáo sư, Tiến sĩ Tô Lâm, Tổng Bí thư Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam trực tiếp trao đổi chuyên đề “Kỷ nguyên phát triển mới - Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam”, làm rõ nội hàm của khái niệm: “đó là kỷ nguyên phát triển, kỷ nguyên giàu mạnh, kỷ nguyên thịnh vượng dưới sự lãnh đạo, cầm quyền của Đảng Cộng sản, xây dựng thành công nước Việt Nam xã hội chủ nghĩa, dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh”⁽⁷⁾.

Cũng trong tháng 11/2024, Hội đồng Khoa học các cơ quan Đảng Trung ương phối hợp với Tạp chí Cộng sản tổ chức Hội thảo khoa học quốc gia “Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam - Những vấn đề lý luận và thực tiễn”. Hội thảo này đã thống nhất: “Nhận thức Kỷ nguyên là một giai đoạn lịch sử được đánh dấu bởi sự kiện với những đặc trưng quan trọng có tầm ảnh hưởng lớn đến sự phát triển

của một dân tộc, một quốc gia hay cả nhân loại; Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam là kỷ nguyên phát triển bứt phá, tăng tốc dưới sự lãnh đạo, cầm quyền của Đảng Cộng sản Việt Nam, xây dựng thành công nước Việt Nam xã hội chủ nghĩa, đích cuối cùng giàu mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh, phồn vinh, hạnh phúc; đuổi kịp, tiến cùng, sánh vai với các cường quốc năm châu; đóng góp ngày càng nhiều cho hòa bình, ổn định, phát triển của thế giới, hạnh phúc của nhân loại và văn minh toàn cầu”⁽⁸⁾.

Như vậy, kỷ nguyên mới, kỷ nguyên số, là kỷ nguyên phát triển của toàn nhân loại, và Việt Nam cũng ở trong bước đi chung toàn cầu, nhưng bên cạnh đó, trong bối cảnh đặc thù của Việt Nam, trong những điều kiện kinh tế xã hội cụ thể, đặt trong ý chí của dân tộc dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản, Việt Nam cũng cùng lúc bước vào kỷ nguyên vươn mình, sẵn sàng vượt qua những thay đổi lớn lao và toàn diện trong mọi lĩnh vực của đất nước.

Từ khi ra đời, báo chí cách mạng Việt Nam đã đặt dưới sự lãnh đạo tuyệt đối và xuyên suốt của Đảng Cộng sản Việt Nam. Đảng ta luôn đánh giá đúng vị trí, vai trò quan trọng của báo chí, coi báo chí là vũ khí sắc bén của các lực lượng cách mạng do Đảng lãnh đạo. Và sự lãnh đạo đó cũng luôn luôn có những điều chỉnh kịp thời và cần thiết, đặc biệt là trong những làn sóng đổi thay mạnh mẽ về khoa học công nghệ trên toàn cầu. Theo Nguyễn Văn Vỹ (2025): “Theo thống kê của Ban Tuyên giáo Trung ương, trong 30 năm đổi mới (1986 - 2016), Đảng ta đã ban hành 48 nghị quyết, kết luận, chỉ thị về lĩnh vực báo chí - xuất bản, trong đó, lĩnh vực báo chí, truyền thông là 22 văn bản”⁽⁹⁾. Đặc biệt là từ khi cách mạng 4.0 hình thành và chuyển đổi số đã trở thành một tiến trình cấp thiết, những chủ trương định hướng của Đảng luôn thể hiện tầm nhìn và trí tuệ sâu sắc.

Những chủ trương phát triển báo chí – truyền thông ở Việt Nam trong kỷ nguyên mới thể hiện trong những văn kiện sau:

Năm 2001, cách mạng công nghệ 3.0 đã có những thành tựu to lớn và tốc độ phát triển công nghệ thông tin vẫn nhanh như vũ bão, cuộc cách mạng 4.0 bắt đầu manh nha hình thành. Đại hội Đảng IX đề ra định hướng Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 2001 – 2010: “Phát triển và hiện đại hoá mạng lưới thông tin đại chúng, nâng cao chất

lượng các sản phẩm, dịch vụ phát thanh, truyền hình, báo chí, xuất bản. Đến năm 2010 hoàn thành cơ bản việc phổ cập các phương tiện phát thanh, truyền hình đến mỗi gia đình.”⁽¹⁰⁾.

Năm 2006, Đại hội Đảng X tiếp tục định hướng phát triển báo chí – truyền thông mạnh mẽ đến các vùng trong cả nước: “Phát triển mạnh và nâng cao chất lượng các hoạt động thông tin, báo chí, phát thanh, truyền hình, xuất bản và phát hành sách trên tất cả các vùng, chú ý nhiều hơn đến vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc thiểu số”⁽¹¹⁾.

Năm 2007, Hội nghị lần thứ năm Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa X) đã ra nghị quyết chuyên đề về công tác tư tưởng, lý luận và báo chí trước yêu cầu mới, Nghị quyết số 16-NQ/TW, ngày 01/8/2007. Trong nghị quyết này, có 5 phương hướng được đặt ra với công tác báo chí, trong đó nhấn mạnh “Báo chí phải nắm vững và tuyên truyền sâu rộng, kịp thời, có hiệu quả đường lối, chủ trương của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước, bám sát nhiệm vụ công tác tư tưởng, tích cực tuyên truyền, cổ vũ thành tựu của công cuộc đổi mới”, và chỉ đạo cụ thể “Rà soát, điều chỉnh, bổ sung quy hoạch phát triển hệ thống báo chí, các đài phát thanh, truyền hình từ Trung ương đến địa phương và báo chí điện tử; sắp xếp, thu gọn đầu mối theo hướng khoa học, hợp lý, hiệu quả. Nghiên cứu, phân loại báo chí theo chức năng, nhiệm vụ, bảo đảm tính đa dạng”⁽¹²⁾.

Năm 2011, sau 10 năm thực hiện Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội 2001 - 2010, Việt Nam đã vượt qua nhiều khó khăn, thách thức, nhất là những tác động tiêu cực của hai cuộc khủng hoảng tài chính - kinh tế khu vực và toàn cầu, đạt được những thành tựu quan trọng, đất nước đã ra khỏi tình trạng kém phát triển, bước vào nhóm nước đang phát triển có thu nhập trung bình. Đại hội XI của Đảng tiếp tục xác định: “Nâng cao chất lượng hệ thống thông tin, báo chí, internet, xuất bản. Bảo đảm quyền được thông tin và cơ hội tiếp cận thông tin của nhân dân, đặc biệt ở các vùng sâu, vùng xa, vùng đồng bào dân tộc. Tiếp tục đổi mới cơ chế và nâng cao hiệu quả quản lý, đẩy mạnh xã hội hóa các lĩnh vực văn hóa, thông tin, hình thành thị trường văn hóa lành mạnh”⁽¹³⁾.

Năm 2014, Nghị quyết số 33-NQ/TW, ngày 9/6/2014, Hội nghị lần thứ 9 Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XI) về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước đã nhận định thành tựu trong lĩnh vực văn hóa chưa tương xứng với những thành tựu trên lĩnh vực chính trị, kinh tế, quốc phòng, an ninh, đối ngoại, và đưa ra các định hướng mới về phát triển văn hóa, trong đó có báo chí – truyền thông. Nghị quyết nêu rõ: “Quy hoạch, sắp xếp lại hệ thống báo chí đáp ứng yêu cầu phát triển, bảo đảm thiết thực, hiệu quả. Chú trọng công tác quản lý các loại hình thông tin trên mạng Internet để định hướng tư tưởng và thẩm mỹ cho nhân dân, nhất là cho thanh niên, thiếu niên. Đổi mới nội dung, phương thức hoạt động và cơ chế đầu tư theo hướng ưu tiên các cơ quan báo chí, truyền thông chủ lực. Các cơ quan truyền thông phải thực hiện đúng tôn chỉ, mục đích, đối tượng phục vụ chủ yếu; nâng cao tính tư tưởng, nhân văn và khoa học, góp phần xây dựng nền văn hóa và con người Việt Nam.”⁽¹⁴⁾.

Năm 2016, Đại hội XII của Đảng tiếp tục nhấn mạnh cần phải: “Phát triển hiệu quả, lành mạnh hệ thống báo chí, xuất bản, phát thanh, truyền hình đáp ứng yêu cầu xây dựng, bảo vệ đất nước và nhu cầu thụ hưởng ngày càng cao của nhân dân”⁽¹⁵⁾.

Năm 2021 là thời điểm kinh tế số, kinh tế tuần hoàn, tăng trưởng xanh đang là mô hình phát triển được nhiều quốc gia lựa chọn. Dù đang gặp nhiều khó khăn, thách thức, đặc biệt là diễn biến phức tạp, nhanh chóng của tình hình chính trị, kinh tế thế giới và đại dịch Covid-19, nhưng đất nước ta đã đạt được nhiều thành tựu rất quan trọng, khá toàn diện trên hầu hết các lĩnh vực. Đại hội XIII (2021) của Đảng, quan điểm phát triển báo chí cách mạng nêu rõ: “Phát triển hiệu quả, lành mạnh hệ thống báo chí, xuất bản, in, phát thanh, truyền hình, đặc biệt là mảng nội dung số đáp ứng yêu cầu xây dựng, bảo vệ đất nước và nhu cầu của người dân. Chủ động, kịp thời cung cấp thông tin thiết yếu và tiếp nhận thông tin phản ánh của người dân trong đấu tranh phòng, chống suy thoái đạo đức, lối sống, các thông tin về tham nhũng, lãng phí, quan liêu, tệ nạn xã hội; biểu dương nhân tố tích cực, điển hình tiên tiến, gương người tốt, việc tốt. Sớm hình thành thị trường sản phẩm dịch vụ văn hoá, thông tin lành mạnh”⁽¹⁶⁾.

Từ những Văn kiện chỉ đạo của Đảng trong giai đoạn bước vào kỷ nguyên số, có thể rút ra sự lãnh đạo của Đảng đối với báo chí – truyền thông có những định

hướng chính sau đây:

Thứ nhất, Báo chí – truyền thông luôn đặt dưới sự lãnh đạo toàn diện, sâu sát của Đảng, thực hiện những nhiệm vụ chính trị trong từng giai đoạn. Mọi chiến lược phát triển báo chí đều gắn với mục tiêu ổn định chính trị, củng cố khối đại đoàn kết, phát triển kinh tế – xã hội, bảo vệ Tổ quốc.

Thứ hai, chủ động phát triển báo chí trong bối cảnh cách mạng công nghệ 4.0, internet và mạng xã hội phát triển mạnh. Trong đó quan tâm phát triển cả công nghệ hiện đại, qui hoạch sắp xếp hệ thống báo chí – truyền thông và nâng cao chất lượng, tính chuyên nghiệp.

Thứ ba, tăng cường quản lý và bảo vệ không gian thông tin, kiên quyết đấu tranh, loại bỏ thông tin độc hại, phản động trên Internet, bảo vệ an ninh thông tin quốc gia, định hướng tư tưởng, văn hóa, thẩm mỹ cho xã hội.

Thứ tư, phát triển báo chí gắn với nhu cầu thụ hưởng thông tin của người dân, bảo đảm người dân tiếp cận thông tin thuận tiện, kể cả những vùng sâu vùng xa trên toàn đất nước.

Như vậy, có thể thấy báo chí – truyền thông luôn đóng vai trò là lực lượng chủ đạo trên mặt trận thông tin tư tưởng, đồng hành cùng toàn Đảng, toàn dân trong hành trình của kỷ nguyên mới.

Một số đề xuất về phát triển báo chí – truyền thông trong kỷ nguyên mới

Phát biểu trong Lễ trao Giải báo chí Búa Liềm vàng năm 2024, Tổng Bí thư Tô Lâm đã nhấn mạnh: “Kỷ nguyên mới đặt ra yêu cầu nhiệm vụ mới, cao hơn đối với báo chí cách mạng, đòi hỏi báo chí cũng phải phát triển tương xứng, vươn mình cùng dân tộc, xứng tầm nền báo chí chuyên nghiệp, nhân văn, hiện đại”⁽¹⁷⁾.

Để bảo đảm thực hiện được vai trò trong kỷ nguyên số, báo chí – truyền thông cần phải đạt được các yêu cầu về nhiều mặt, bao gồm công nghệ, nội dung, đội ngũ, đạo đức nghề nghiệp, quản lý, và hội nhập quốc tế... Đây là những yêu cầu cốt lõi, mang tính chiến lược trong bối cảnh mới này. Để thực hiện tốt những vai trò nhiệm vụ mới,

trước hết báo chí cần đáp ứng những yêu cầu cụ thể.

Thứ nhất, là yêu cầu về chuyển đổi số và đổi mới công nghệ. Chuyển đổi số không còn là lựa chọn mà là con đường sống còn của báo chí, và nằm trong lộ trình chuyển đổi số quốc gia. Chiến lược “Chuyển đổi số báo chí đến năm 2025, định hướng đến năm 2030” đã được phê duyệt trong Quyết định số 348/QĐ-TTg ngày 6/4/2023, đặt ra những bước đi cụ thể. Các cơ quan báo chí – truyền thông cần đầu tư mạnh mẽ vào hạ tầng công nghệ, tích hợp công nghệ vào mọi khâu của quy trình làm báo, từ thu thập thông tin, sáng tạo, sản xuất, đến phân phối xuất bản và tương tác với công chúng. Điều này bao gồm việc nâng cấp hệ thống quản lý nội dung (CMS), xây dựng các nền tảng đa phương tiện hiện đại, đảm bảo băng thông rộng và khả năng lưu trữ dữ liệu lớn. Việc ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) và dữ liệu lớn (Big Data) là không thể thiếu để tối ưu hóa quy trình sản xuất, tự động hóa một số công việc lặp lại, phân tích hành vi độc giả để cá nhân hóa nội dung, và thậm chí là hỗ trợ kiểm chứng thông tin. Hiện nay, chuyển đổi số là yêu cầu cấp thiết với mọi cơ quan báo chí và việc đánh giá về năng lực chuyển đổi số đang được thực hiện theo định kỳ.

Thứ hai, là yêu cầu về đổi mới nội dung, tư duy và phương thức tiếp cận công chúng. Trong biển thông tin của kỷ nguyên số, nội dung chất lượng cao và cách tiếp cận độc đáo là yếu tố then chốt để thu hút và giữ chân công chúng. Đã có những bài học kinh nghiệm quan trọng từ báo chí thế giới có thể gợi mở cho Việt Nam. The New York Time (Mỹ) là tờ báo tiên phong trong việc mở trang web để xuất bản sản phẩm báo chí, The Guardian (Anh) cũng nhanh chóng xây dựng các nền tảng kỹ thuật số để tiếp cận và tương tác với độc giả. Sự chuyển đổi quyết đoán này đã giúp các tờ báo này nắm bắt các cơ hội mới của kỷ nguyên số. Các tờ báo này tiếp tục duy trì cả báo in truyền thống và phát triển báo chí số, không những không mất đi các độc giả cũ, mà còn nhanh chóng tiếp cận các khán giả trẻ hiện đại.

Về đổi mới nội dung, báo chí cần chuyển mình từ việc đưa các thông tin theo các loại hình báo chí truyền thống sang sản xuất nội dung đa phương tiện và chuyên sâu. Các hình thức như video, podcast, đồ họa tương tác, báo chí dữ liệu (data journalism) cần được ưu tiên phát triển. Nội dung phải không dừng ở cung cấp thông tin mà còn phân tích sâu sắc, giải thích bối cảnh, và đưa ra góc nhìn đa chiều để tăng cường giá trị thông tin cho độc giả. Về đổi mới tư duy, các tòa soạn cần chuyển từ tư duy làm báo

truyền thông sang tư duy lấy độc giả làm trung tâm. Điều này có nghĩa là lắng nghe công chúng, tương tác hai chiều, và tạo ra nội dung mà độc giả thực sự cần và quan tâm, thay vì chỉ truyền tải thông điệp một chiều. Sự tham gia của công chúng trong quá trình sản xuất nội dung cũng cần được khuyến khích một cách có chọn lọc. Về phương thức tiếp cận, báo chí phải có mặt trên mọi nền tảng mà công chúng đang hiện diện, từ website, ứng dụng di động đến các mạng xã hội phổ biến. Phân phối đa nền tảng không chỉ là đăng lại nội dung mà là tùy chỉnh nội dung để phù hợp với đặc thù của từng kênh, tối ưu hóa trải nghiệm cho người dùng.

Thứ ba, yêu cầu phát triển về nguồn nhân lực. Con người luôn là yếu tố quyết định sự thành công của mọi quá trình phát triển. Đối với báo chí trong kỷ nguyên số, yêu cầu về nguồn nhân lực trở nên khắt khe và đa dạng hơn bao giờ hết. Theo Trương Thị Kiên (2025): “Để có thể chuyển đổi số thành công, nguồn nhân lực đóng vai trò đặc biệt quan trọng. Chuyển đổi số báo chí phụ thuộc rất lớn vào nhân lực ở tất cả các khu vực khác nhau trong cơ quan báo chí: Lãnh đạo, quản lý cấp cao; lãnh đạo, quản lý cấp trung; quản lý cấp cơ sở; đội ngũ cán bộ, phóng viên. Tất cả như những mắt xích quan trọng để vận hành cỗ máy chuyển đổi số. Nếu một mắt xích bị lỗi, cỗ máy sẽ vận hành ì ạch, kém hiệu quả, thậm chí không thể hoạt động”⁽¹⁸⁾.

Đầu tiên, cần đào tạo và phát triển đội ngũ nhà báo đa năng. Một nhà báo hiện đại không chỉ thuần thục kỹ năng viết mà còn cần có kỹ năng quay phim, chụp ảnh, biên tập video, dựng podcast, và khả năng sử dụng các công cụ kỹ thuật số, đặc biệt là ứng dụng trí tuệ nhân tạo (AI) một cách có trách nhiệm. Họ cũng cần có tư duy phân tích dữ liệu để hiểu sâu hơn về xu hướng thông tin và hành vi độc giả. Bên cạnh đó, việc củng cố đạo đức nghề nghiệp và bản lĩnh chính trị là vô cùng quan trọng. Và một điều cần thiết nữa là cần có sự kết hợp giữa chuyên gia báo chí và chuyên gia công nghệ. Các tòa soạn cần thu hút và giữ chân không chỉ những nhà báo giỏi mà còn cả các kỹ sư công nghệ, nhà khoa học dữ liệu để cùng nhau xây dựng và vận hành hệ thống báo chí hiện đại.

Thứ tư, về hành lang pháp lý và quản lý báo chí – truyền thông. Để báo chí phát triển đúng hướng và bền vững, cần có một hành lang pháp lý vững chắc và cơ chế quản lý phù hợp. Đầu tiên, hoàn thiện hệ thống pháp luật về báo chí – truyền thông là yêu cầu cấp thiết. Ở Việt Nam hiện nay, những văn bản pháp lý quan trọng nhất liên quan đến

báo chí, truyền thông, hoạt động của các mạng xã hội nước ngoài và chuyển đổi số là: Luật Báo chí 2026; Luật An ninh mạng 2018; Quyết định số 348/QĐ-TTg ngày 6/4/2023 của Thủ tướng Chính phủ: Phê duyệt "Chiến lược chuyển đổi số báo chí đến năm 2025, định hướng đến năm 2030"; Nghị định số 147/2024/NĐ-CP ngày 9/11/2024 về quản lý, cung cấp và sử dụng dịch vụ Internet và thông tin trên mạng. Tuy nhiên, các quy định hiện hành cần được xem xét, bổ sung để kịp thời điều chỉnh các vấn đề phát sinh từ công nghệ mới như AI, dữ liệu lớn, mạng xã hội xuyên biên giới, bản quyền nội dung số, và chống tin giả. Điều này giúp tạo ra môi trường cạnh tranh lành mạnh và bảo vệ quyền lợi của các bên liên quan.

Tác giả Bùi Chí Trung nêu vấn đề: "Có hàng loạt những câu hỏi xuất phát từ thực tiễn cần có hành lang pháp lý phù hợp hơn, ví dụ như việc ngày càng nhiều báo điện tử phát triển các chuyên trang media, video, chuyên trang phát thanh (radio podcast), thậm chí tổ chức sản xuất các bản tin/chuyên đề (giống hệt như dạng bản tin thời sự, chuyên đề truyền hình) để phát trên Internet tại địa chỉ tên miền được cấp phép hoạt động là đúng hay chưa đúng, là phù hợp hay chưa phù hợp? Nếu chưa đúng hay chưa phù hợp thì tiêu chí nào, cơ sở cứ nào để thẩm định, đánh giá?..."⁽¹⁹⁾. Bên cạnh đó, cần tăng cường hiệu lực, hiệu quả quản lý nhà nước đối với báo chí – truyền thông. Điều này không chỉ là việc kiểm soát mà còn là định hướng, hỗ trợ và tạo điều kiện cho báo chí phát triển, đặc biệt là các cơ quan báo chí chủ lực, có vai trò dẫn dắt. Cơ chế quản lý cần linh hoạt, phù hợp với tốc độ thay đổi của công nghệ, đồng thời đảm bảo sự tự do sáng tạo trong khuôn khổ pháp luật.

Thứ năm, yêu cầu về giữ vững bản sắc văn hóa dân tộc và hòa nhập quốc tế. Trong bối cảnh toàn cầu hóa và số hóa, việc giữ gìn và phát huy bản sắc dân tộc đồng thời vươn ra thế giới là một yêu cầu đối với báo chí – truyền thông của nhiều quốc gia. Hàn Quốc đã từng rất thành công trong việc truyền bá văn hóa của mình ra thế giới (trào lưu Làn sóng Hàn quốc – hallyu), từ đó đạt được các lợi ích về kinh tế, đó có thể là một bài học kinh nghiệm cho Việt Nam. Đầu tiên, báo chí phải trở thành kênh truyền tải hiệu quả các giá trị văn hóa, lịch sử và bản sắc Việt Nam. Bằng cách khai thác sâu các câu chuyện về văn hóa, con người, phong tục tập quán, báo chí góp phần bảo tồn và phát huy di sản dân tộc trong lòng công chúng, đặc biệt là thế hệ trẻ. Thứ hai, cần nâng cao khả năng hội nhập quốc tế của báo chí Việt Nam. Điều này bao gồm việc đẩy mạnh hợp tác với các hãng thông tấn, báo chí lớn trên thế giới, nâng cao chất

lượng các sản phẩm thông tin đối ngoại bằng nhiều ngôn ngữ. Mục tiêu là không chỉ tiếp nhận thông tin từ thế giới mà còn chủ động quảng bá hình ảnh đất nước, con người Việt Nam ra toàn cầu, góp phần nâng cao vị thế và uy tín quốc gia trên trường quốc tế.

Việc phát triển báo chí - truyền thông không chỉ là một yêu cầu cấp thiết mà còn phải tuân thủ những nguyên tắc cốt lõi, đảm bảo định hướng đúng đắn và hiệu quả. Có ba nguyên tắc cơ bản cần tập trung làm rõ, đó là: sự lãnh đạo tuyệt đối của Đảng, sự tuân thủ pháp luật, đạo đức, và việc giữ vững các giá trị, uy tín, trách nhiệm xã hội của báo chí - truyền thông trong bối cảnh mới.

Trước hết, là nguyên tắc báo chí - truyền thông đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng. Đây là nguyên tắc bất biến, xuyên suốt quá trình hình thành và phát triển của báo chí cách mạng Việt Nam. Dù công nghệ và hình thức truyền thông có thay đổi đến đâu, bản chất và định hướng chính trị của báo chí phải luôn được giữ vững. Trước hết, báo chí - truyền thông phải luôn là tiếng nói của Đảng, Nhà nước và nhân dân. Điều này có nghĩa là báo chí có sứ mệnh truyền tải kịp thời, chính xác các chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước đến với công chúng. Trong kỷ nguyên số, khi thông tin đa chiều và đôi khi nhiễu loạn, việc duy trì một dòng thông tin chính thống, tin cậy dưới sự chỉ đạo thống nhất là cực kỳ quan trọng để tạo sự đồng thuận xã hội, củng cố niềm tin của nhân dân vào hệ thống chính trị và con đường phát triển của đất nước.

Bên cạnh đó là nguyên tắc phát triển các hoạt động báo chí - truyền thông tuân thủ pháp luật và đạo đức. Trong môi trường số đầy cạm bẫy và thách thức, việc tuân thủ pháp luật và đạo đức nghề nghiệp là yếu tố sống còn để báo chí giữ vững vị thế và sự tin cậy. Về mặt pháp luật, các hoạt động của báo chí - truyền thông, từ khâu sản xuất nội dung đến phân phối, đều phải nằm trong khuôn khổ pháp luật. Điều này bao gồm việc tuân thủ Luật Báo chí, Luật An ninh mạng, Luật Sở hữu trí tuệ, và các quy định pháp luật liên quan đến thông tin điện tử, quảng cáo, quyền riêng tư. Kỷ nguyên số mang đến những loại hình vi phạm mới như tin giả (fake news), xuyên tạc sự thật, vi phạm bản quyền trên nền tảng số, hay lợi dụng trí tuệ nhân tạo AI để tạo ra thông tin giả mạo. Việc nghiêm túc tuân thủ và vận dụng pháp luật sẽ giúp các cơ quan báo chí tự bảo vệ mình, đồng thời góp phần làm lành mạnh hóa môi trường thông tin. Về mặt

đạo đức nghề nghiệp, đây là kim chỉ nam cho lương tâm và trách nhiệm của người làm báo. Trong kỷ nguyên số, khi áp lực "câu view", "câu like" trở nên mạnh mẽ hơn bao giờ hết, việc giữ vững các nguyên tắc đạo đức như chân thực, khách quan, nhân văn, công tâm và không vụ lợi là vô cùng quan trọng. Nhà báo phải chống lại mọi cám dỗ, không để thông tin bị bóp méo vì mục đích cá nhân hay nhóm lợi ích. Báo chí cần trở thành hình mẫu về sự trung thực và trách nhiệm, thay vì chạy theo những thông tin giật gân, thiếu kiểm chứng làm tổn hại uy tín và niềm tin của công chúng.

Nguyên tắc thứ ba, giữ vững các giá trị, uy tín, và trách nhiệm xã hội của báo chí – truyền thông. Trong bối cảnh cạnh tranh thông tin gay gắt và sự xuất hiện của vô số nguồn tin trên mạng xã hội, việc giữ vững các giá trị cốt lõi, xây dựng uy tín và phát huy trách nhiệm xã hội là yêu cầu sống còn của báo chí chính thống. Đầu tiên, cần giữ vững các giá trị của báo chí cách mạng. Đó là giá trị phục vụ nhân dân, phản ánh hơi thở cuộc sống, lên tiếng vì lẽ phải, bảo vệ công lý và truyền cảm hứng. Báo chí không chỉ là kênh truyền tải thông tin mà còn là diễn đàn của nhân dân, nơi những tiếng nói chính đáng được lắng nghe, những vấn đề xã hội được phản ánh một cách trung thực và xây dựng. Tiếp đó, xây dựng và bảo vệ uy tín là tài sản vô giá của mọi cơ quan báo chí. Uy tín được xây dựng từ chất lượng nội dung, từ sự chính xác, khách quan và minh bạch của thông tin. Trong kỷ nguyên số, uy tín càng trở nên quan trọng khi công chúng có vô vàn lựa chọn về nguồn tin. Một cơ quan báo chí có uy tín sẽ là điểm đến đáng tin cậy, giúp công chúng tránh khỏi mê cung tin giả và thông tin độc hại. Và điều cần thiết nữa, là phát huy tối đa trách nhiệm xã hội. Báo chí không chỉ thông tin mà còn có vai trò giáo dục, nâng cao dân trí, phổ biến tri thức khoa học, công nghệ.

Đặc biệt, trong bối cảnh Việt Nam đang hướng tới "kỷ nguyên vươn mình của dân tộc", báo chí phải trở thành lực lượng đi đầu trong việc lan tỏa các giá trị tích cực, truyền cảm hứng sáng tạo, khơi dậy khát vọng cống hiến và vươn lên của toàn dân tộc. Báo chí cần đồng hành cùng đất nước, phản ánh những nỗ lực, thành quả và cả những thách thức, từ đó thúc đẩy sự phát triển bền vững và toàn diện.

Trong kỷ nguyên số, sự phát triển của báo chí – truyền thông là một quá trình phức tạp và đầy thách thức. Tuy nhiên, việc kiên định thực hiện ba nguyên tắc cốt lõi: đặt dưới sự lãnh đạo của Đảng, tuân thủ pháp luật và đạo đức, cùng với việc giữ vững các giá

trị, uy tín và trách nhiệm xã hội, sẽ là kim chỉ nam vững chắc. Nắm vững và thực hiện tốt những nguyên tắc này sẽ là cơ sở để báo chí cách mạng Việt Nam không chỉ thích nghi mà còn phát triển vững mạnh, chuyên nghiệp, hiện đại, đóng góp xứng đáng vào công cuộc xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong bối cảnh mới./.

Tài liệu tham khảo

- (1) Hoàng Phê (chủ biên) (tái bản 2003), Từ điển Tiếng Việt, NXB Đà Nẵng, tr. 40
- (2) Đinh Thị Thu Hằng (2024), Chuyển đổi số báo chí và đào tạo báo chí, Tạp chí Lý luận Chính trị và Truyền thông, <https://lyluanchinhtrivatruyenthong.vn/chuyen-doi-so-bao-chi-va-dao-tao-bao-chi-p28778.html>, tra cứu ngày 12/7/2025
- (3) Website Trung tâm bồi dưỡng nghiệp vụ báo chí – Hội Nhà báo Việt Nam, Làm báo đa phương tiện – Phương thức phổ biến kiến thức nhanh, hiệu quả, <https://www.daotaobaochi.com.vn/lam-bao-da-phuong-tien-phuong-thuc-pho-bien-kiem-thuc-nhanh-hieu-qua-n1015.html>, tra cứu ngày 12/7/2025
- (4) Phan Văn Kiên (2025), Báo chí đa nền tảng trong bối cảnh truyền thông hiện đại và kỷ nguyên mới của Việt Nam, <http://baoquankhu4.com.vn/chinh-tri/tin-tuc-su-kien/bao-chi-da-nen-tang-trong-boi-can-h-truyen-thong-hien-dai-va-ky-nguyen-moi-cua-viet-nam.html>, tra cứu ngày 12/7/2025
- (5) Báo Nhân Dân (2025), Tổng quan Báo chí Cách mạng Việt Nam giai đoạn 2006-2025, https://nhandan.vn/special/baochivietnam-giaidoan2006_2025/index.html, tra cứu ngày 12/7/2025
- (6) Báo điện tử Chính phủ (2024), Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Tô Lâm chủ trì Phiên họp thứ tư Ban Chỉ đạo Tổng kết 40 năm Đổi mới, <https://baochinhphu.vn/tong-bi-thu-chu-tich-nuoc-to-lam-chu-tri-phi-hop-thu-tu-ban-chi-dao-tong-ket-40-nam-doi-moi-10224082213134081.htm>, tra cứu ngày 12/7/2025
- (7) Báo điện tử Chính phủ (2024), Tổng Bí thư Tô Lâm trao đổi chuyên đề 'Kỷ nguyên phát triển mới - Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam', <https://baochinhphu.vn/tong-bi-thu-to-lam-trao-doi-chuyen-de-ky-nguyen-phat-trien-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-viet-nam-102241125190606526.htm?ref=luatkhoa.com>, tra cứu ngày 12/7/2025
- (8) Báo điện tử Chính phủ (2024), Kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam - Những vấn đề lý luận và thực tiễn, <https://baochinhphu.vn/hoi-thao-khoa-hoc-quoc-gia-ky-nguyen-moi-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-viet-nam-nhung-van-de-ly-luan-va-thuc-tien-102241115164631562.htm>, tra cứu ngày 12/7/2025
- (9) Nguyễn Văn Vỹ (2025), Tiếp tục giữ vững và tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác báo chí hiện nay, Tạp chí Tổ chức Nhà nước và Lao động, <https://tcnn.vn/news/detail/51141/Tiep-tuc-giu-vung-va-tang-cuong-su-lanh-dao-cua-Dang-doi-voi-cong-tac-bao-chi-hien-nay.html>, tra cứu ngày 12/7/2025
- (10) Website Hệ thống Tư liệu Văn kiện Đảng, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-ix/chien-luoc-phat-trien-kinh-te-xa-hoi-2001-2010-1543>, tra cứu ngày 15/7/2025

- (11) Website Hệ thống Tư liệu Văn kiện Đảng, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-x/bao-cao-cua-ban-chap-hanh-trung-uong-dang-khoa-ix-ve-phuong-huong-nhiem-vu-phat-trien-kt-xh-5-nam-2006-2010-tai-1536>, tra cứu ngày 15/7/2025
- (12) Website Hệ thống Tư liệu Văn kiện Đảng, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/van-kien-tu-lieu-ve-dang/hoi-nghi-bch-trung-uong/khoa-x/ngghi-quyet-so-16-nqtw-ngay-0182007-hoi-nghi-lan-thu-nam-ban-chap-hanh-trung-uong-dang-khoa-x-ve-cong-tac-tu-tuong-ly-606>, tra cứu ngày 15/7/2025
- (13) Website Hệ thống Tư liệu Văn kiện Đảng, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-xi/chien-luoc-phat-trien-kinh-te-xa-hoi-2011-2020-1527>, tra cứu ngày 15/7/2025
- (14) Website Hệ thống Tư liệu Văn kiện Đảng, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-xi/chien-luoc-phat-trien-kinh-te-xa-hoi-2011-2020-1527>, tra cứu ngày 15/7/2025
- (15) Website Hệ thống Tư liệu Văn kiện Đảng, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-xii/bao-cao-danh-gia-ket-qua-thuc-hien-nhiem-vu-phat-trien-kinh-te-xa-hoi-5-nam-2011-2015-va-phuong-huong-1599>, tra cứu ngày 15/7/2025
- (16) Website Hệ thống Tư liệu Văn kiện Đảng, <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/ban-chap-hanh-trung-uong-dang/dai-hoi-dang/lan-thu-xiii/bao-cao-danh-gia-ket-qua-thuc-hien-nhiem-vu-phat-trien-kinh-te-xa-hoi-5-nam-2016-2020-va-phuong-huong-3737>, tra cứu ngày 15/7/2025
- (17) Tuổi Trẻ online (2025), Toàn văn phát biểu của Tổng Bí thư Tô Lâm tại lễ trao giải báo chí Búa liềm vàng 2024, <https://tuoitre.vn/toan-van-phat-bieu-cua-tong-bi-thu-to-lam-tai-le-trao-giai-bao-chi-bua-liem-vang-2024-20250120222654268.htm>, tra cứu 15/7/2025
- (18) Trương Thị Kiên (2025), Chuyển đổi số báo chí và giải pháp cho chuyển đổi số báo chí tại Việt Nam - nhìn từ góc độ nguồn nhân lực, Tạp chí Lý luận Chính trị và Truyền thông, <https://lyluanchinhtrivatruyenthong.vn/chuyen-doi-so-bao-chi-va-giai-phap-cho-chuyen-doi-so-bao-chi-tai-viet-nam-nhin-tu-goc-do-nguon-nhan-luc-p28941.html>, tra cứu ngày 15/7/2025
- (19) Công luận (2023), Sửa Luật báo chí để bao quát các mô hình và vấn đề của truyền thông hiện đại, <https://www.congluan.vn/sua-luat-bao-chi-de-bao-quat-cac-mo-hinh-va-van-de-cua-truyen-thong-hien-dai-post251297.html>, tra cứu ngày 12/7/2025.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Chính phủ (2023), Quyết định số 348/QĐ-TTg ngày 6/4/2023 về Chiến lược chuyển đổi số báo chí đến năm 2025, định hướng đến năm 2030.
2. Website Tư liệu Văn kiện của Đảng: <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/>